

Ф.Ю. Андрійчук, НАК “Нафтогаз України”, м. Київ

ФАКТОРИНГОВІ ПОСЛУГИ В УКРАЇНІ ТА ДОСВІД ЄС

Факторингові послуги є предметом регулювання як на національному, так і на міжнародному рівнях. На міжнародному рівні регулювання факторингових послуг відбувається на основі Конвенції УНІДРУА (УНІДРУА – міжнародний інститут з уніфікації приватного права в Римі; міжурядова організація, створена у 1926 р.) про міжнародний факторинг, укладеної 28 травня 1988 року в м. Оттаві (Канада). Україна приєдналась до Конвенції УНІДРУА про міжнародний факторинг згідно з Законом України “Про приєднання України до Конвенції УНІДРУА про міжнародний факторинг” від 11 січня 2006 року № 3302-IV.

Наразі на розгляді Верховної Ради перебуває проект Закону України “Про державну фінансову підтримку експорту”, ініціатором розробки якого є Мінекономіки (далі – Проект). За Проектом, “експортний факторинг – фінансова послуга, яка полягає в передачі фактором (банком та/або іншими фінансовими установами, які отримали право на здійснення експортного фінансування в межах цього Закону) відповідно до договору факторингу грошових коштів у розпорядження клієнта (експортера) за плату, а також у відступленні експортером фактора свого права грошової вимоги до іноземного покупця, що впливає із зовнішньоекономічного договору (контракту). Особливості застосування експортного факторингу регулюються Конвенцією УНІДРУА про міжнародний факторинг”.

Однак це визначення не відображає найсуттєвішу функцію факторингу, про яку йдеться у Конвенції УНІДРУА – страхування постачальника від кредитного ризику. Саме тому в частині визначення експортного факторингу необхідно внести до проекту Закону України “Про державну фінансову підтримку експорту” такі зміни (позначені курсивом): “експортний факторинг – фінансова послуга, яка полягає в передачі фактором (банком та/або іншими фінансовими установами, які отримали право на здійснення експортного фінансування в межах цього Закону) відповідно до договору факторингу грошових коштів у розпорядження клієнта (експортера), *прийнятті на себе всіх ризиків виконання таких вимог та прийому платежів, за плату*, а також у відступленні експортером фактора свого права грошової вимоги до іноземного покупця, що впливає із зовнішньоекономічного договору (контракту). Особливості застосування експортного факторингу регулюються Конвенцією УНІДРУА про міжнародний факторинг”.

У світі існують дві моделі розвитку факторингового бізнесу – європейська й американська. За європейською моделлю, послуги надаються крупними вузькоспеціалізованими компаніями, що, як правило, мають банківське походження. Такі компанії були сформовані дочірніми структурами банків насамперед Великої Британії наприкінці 1950-х років.

Пізніше вони відмежувалися від материнських структур, хоча деякі з них зберегли частку банківського капіталу або встановили партнерські відносини з банками, підрозділами яких вони були.

Американські факторингові компанії створювалися в 1960-ті роки приватними підприємцями без участі банків. Банки незабаром зацікавилися новим бізнесом і придбали деякі факторингові компанії в управління або власність, розширивши таким чином свій банківський портфель. Проте на американському ринку, як і раніше, функціонують порівняно невеликі факторингові компанії.

Український ринок факторингу розвивається подібно до європейського. В Україні в більшості випадків гравцями ринку факторингу є комерційні банки, набагато рідше це підрозділи банків або банківських структур, ще рідше це самостійні операційні факторингові компанії. Спеціалізованих факторингових компаній в Україні ще дуже мало. За даними *Factors Chain International* (FCI) – міжнародної факторингової асоціації, в Україні функціонує 40 факторингових компаній, загальний оборот послуг з факторингу становить 1,314 млрд. євро, у тому числі – з внутрішнього факторингу 1,300 млрд. євро. Міжнародний факторинг здійснюється в основному з такими країнами, як Бельгія, Казахстан, Китай, країни Балтії, Німеччина, Польща, Румунія, Тайвань, Туреччина, Чехія.

Основними гравцями на ринку факторингу залишаються три його “першовідкривачі” (ТАС Комерцбанк (зараз Сведбанк), Укрсоцбанк, Укрексімбанк), а також Райффайзен Банк Аваль, “Петрокоммерц”, Банк Європейський; факторингові компанії – “Арма Факторинг”, “Перша факторингова компанія”, “Факторинг”. Так званий крос-продукт (банківський продукт, заявлений як факторинг, що проте відрізняється від класичного вигляду) можна отримати в Себбанку, VAB Банку, Актив Банку та Унікредитбанку. КБ “Українська фінансова група” посідає IV-V місця за рівнем свого портфеля і позицією на ринку (портфель близько 130 млн. грн). Портфелі основних гравців – у середньому 250-200 млн. грн., зокрема портфель Укрексімбанку становить близько 300 млн. грн.

Факторинг є для банків “нетрадиційною” або “нестандартною” кредитною операцією. Досвід розвинутих країн світу показує, що надання банками послуг факторингу – це неперспективна модель розвитку, прикладів успішної роботи універсальних банків по класичному факторингу вкрай мало. Отже, на нашу думку, майбутнє – за спеціалізованими факторинговими компаніями, здатними на належному рівні надавати такі послуги, як адміністрування дебіторської заборгованості, юридичний супровід, інформаційна підтримка постачальника, страхування ризиків, які несе постачальник при роботі з відстрочкою платежу.

Андрійчук, Ф.Ю. Факторингові послуги в Україні та досвід ЄС [Текст] / Ф.Ю. Андрійчук // Міжнародна банківська конкуренція: теорія і практика : збірник тез доповідей V Міжнародної науково-практичної конференції (27-28 травня 2010 р.) : у 2-х т. – Суми : УАБС НБУ, 2010. - Т. 2. - С. 25-26.